

Liever de nieuwe partij van Rob Oudkerk dan de met een hip scheutje antisemitisme aangelengde gender- en klimaatsoep van PRO

Posted on 14 april 2026 by Roelof Bouwman

'Unter jedem Grabstein liegt eine Weltgeschichte,' wist Heinrich Heine. En inderdaad: zeker mensen die op gevorderde leeftijd overlijden, nemen dikwijls een wereld aan ervaringen, herinneringen en opgedane inzichten mee in hun graf.

Wanneer een familie uitsterft, doet zich dat nog veel sterker voelen, en dat geldt ook nu de Rode Familie op het punt staat te verdwijnen. Op 13 juni is het zover: de Partij van de Arbeid zal dan samen met GroenLinks opgaan in Progressief Nederland (PN), roepnaam PRO.

Politieke koepel

De PvdA en voorloper SDAP vormden lange tijd de politieke koepel boven het pand

van de Rode Familie. Als je de voordeur opendeed, kon je ook stuiten op een rode vakbond (het NVV), een rood dagblad (*Het Vrije Volk*) en een rode omroep (de VARA).

Die legden allemaal al eerder het loodje. Het NVV fuseerde in 1981 met de vakbond van de katholieken en ging verder als FNV. Daar zijn ze de laatste jaren vooral in het nieuws vanwege kelderende ledentallen en ruziënde bestuurders. *Het Vrije Volk*, tot halverwege de jaren zestig de grootste krant van Nederland, ging in 1991 samen met het *Rotterdams Nieuwsblad* op in het *Rotterdams Dagblad*, tegenwoordig een regionale editie van het *AD*. De VARA fuseerde in 2014 met pretomroep BNN en kondigde onlangs aan een omroephuis te willen vormen samen met Omroep Zwart.

Betere materiële levensomstandigheden voor de arbeidersklasse: met dat streven begon in het laatste kwart van de negentiende eeuw de geschiedenis van de Rode Familie. Maar het was nooit een doel op zichzelf. Er zat een cultuurpolitieke doestelling achter: de materiële welvaartsvergroting moest ten dienste staan van – en uiteindelijk leiden tot – 'de verheffing van de mens', zoals Joop den Uyl het in 1951 nog formuleerde. Dat klinkt, 75 jaar later, wat pathetisch, maar in essentie behelsde het verheffingsideaal niets meer – maar vooral ook niets minder – dan een op de maatschappelijke onderklasse gericht beschavingsoffensief.

Tegen de 'maagmens'

Met name de erudiete essayist en politicus Jacques de Kadt (1897-1988) spande zich jarenlang in om de SDAP en de PvdA op dit punt bij de les te houden. 'Het criterium van een maatschappij,' schreef hij, 'kan nooit zijn: hoe zijn de bezitsverhoudingen in die maatschappij, maar hoe leven de mensen in die maatschappij'. Waar het sociaal-democraten, zo vond De Kadt, in essentie om te doen moest zijn, was dat (ook) de 'gewone man' zich bezig kon gaan houden met ándere dingen dan de arbeid voor het materiële bestaan: 'contact met het grotere en het hogere', 'geestelijke groei', 'het leiden van een groot, goed en schoon leven'. De hele samenleving zou daar uiteindelijk beter van worden.

Om die reden moesten sociaal-democraten zich volgens De Kadt te allen tijde teweer (blijven) stellen tegen de materialistische 'maagmens', voor wie het leven gelijk staat aan 'in grote wagens rijden en brullen' en die geen hoger ideaal kent dan 'een warme stal, goed voer en een pretje op z'n tijd'. Het eigenlijke doel van

het socialisme was immers het bestaan 'zin te geven'.

Dit 'cultuursocialisme' waarvan De Kadt de hardnekkigste en meest welbespraakte verdediger was, was lange tijd springlevend. Een heel palet van sociaal-democratische organisaties maakte zich sterk voor de geestelijke en zedelijke verheffing van arbeiders en trachtte hen fatsoen, manieren, smaak en schoonheidszin bij te brengen. Van de Algemene Nederlandse Geheel-Onthouders Bond (ANGOB) tot de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC), van Arbeidersavondscholen tot Arbeiderskunstkringen en van de Nederlandse Arbeiders Sportbond (NASB) tot uitgeverij De Arbeiderspers.

In de jaren zestig kwam daar rigoureus verandering in. Van alle kanten kwam het streven naar geestelijke en zedelijke verheffing onder vuur te liggen. Het postmodernisme sloopte het onderscheid tussen lage en hoge cultuur. Michelangelo en Walt Disney vielen voortaan in dezelfde categorie en op de vraag of de *Matthäus Passion* beter was dan *Sgt. Pepper* bleek opeens geen zinnig antwoord meer te geven: de criteria die daar voorheen voor werden gebruikt, heetten nu opeens 'relatief'. Gerard Reve prees de vocale kwaliteiten van de Zangeres Zonder Naam, de *Haagse Post* vergeleek de passeerbewegingen van Johan Cruijff met het danstalent van Rudolf Noerejev en wie, zoals Wim T. Schippers, een flesje limonade in zee leegde, mocht zich voortaan 'kunstenaar' noemen.

Net zo relatief als het verschil tussen hoge en lage cultuur bleek al gauw het verschil tussen beschaafd en ordinair gedrag. Krijtstreep of een trainingspak, 'excellentie' of 'Ome Joop', een tepelpiercing of een stropdas: het was eigenlijk allemaal 'oké', zolang je je maar 'lekker' voelde, je 'eigen ding deed' en 'gewoon jezelf' was.

Capitulatie

Voor beschavingsidealen was in dit platgetrapte tijdsgewricht geen plaats meer. Wie nog durfde te beweren dat er verschil bestond tussen smaak en wansmaak, fatsoen en onfatsoen, liep het levensgrote risico beschuldigd te worden van 'betutteling', 'zedenprekerij' en 'paternalisme'.

Ook de PvdA capituleerde. Nieuw Links was er eind jaren zestig aan de macht gekomen, een beweging die zich niet in de laatste plaats van 'oud links' onderscheidde omdat ze het verheffingsstreven van de sociaal-democratie als

'autoritair', 'elitair' en 'dus' verwerpelijk beschouwde – voor zover het streven al niet werd verward met strenge *godsdienstige* mores waarmee opvallend veel Nieuw Linksers (Hans van den Doel, Han Lammers, Marcel van Dam, Arie van der Zwan) van huis uit bekend waren.

Jacques de Kadt keerde zich in 1969 walgend van de PvdA af en beëindigde zijn lidmaatschap. De legendarische oud-premier Willem Drees, toonbeeld van fatsoen, zelfbeheersing en daadkracht en eveneens een typische representant van 'oud links', volgde in 1971 zijn voorbeeld. Eigenlijk viel toen al het doek voor de Nederlandse sociaal-democratie.

Of komt er een revival?

PvdA-prominent Rob Oudkerk, voormalig Tweede Kamerlid en oud-wethouder van Amsterdam, deed vorige week een interessante onthulling. Er wordt, zei hij in het WNL-ochtendprogramma *Goedemorgen Nederland*, gewerkt aan een nieuwe sociaal-democratische partij die ervoor moet zorgen dat 'afgehaakt Nederland weer aangehaakt raakt'.

Ouderwets-degelijk

Oudkerk ziet een partij voor zich 'die sociale elementen in zich heeft, maar die ook bijvoorbeeld bij het asielbeleid zegt: jongens, tot hier en niet verder'. Een partij, kort en goed, 'die op sociaaleconomisch vlak het vroegere links is, maar sociaal-cultureel veel conservatiever'.

Is dat het ouderwets-degelijke cultuursocialisme van Jacques de Kadt en zijn medestanders? Het lijkt er in elk geval méér op dan de met een hip scheutje antisemitisme aangelengde klimaat- en gendersoep die bij de elitaire wokepartij PRO op het menu staat.

Misschien dat de grafsteen voor de Rode Familie toch nog maar even in de opslag moet blijven.

Wynia's Week *verschijnt 156 keer per jaar en wordt* ***volledig mogelijk gemaakt*** *door de donateurs. Doet u mee?* ***Doneren kan zo****.* ***Hartelijk dank!***